

УДК 338.46

Наталія В. Кулак

Київський національний університет технологій та дизайну

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

У статті подано аналіз актуальних аспектів розвитку вищої освіти. Запропоновано шляхи удосконалення освітнього процесу у вищих навчальних закладах

Ключові слова: *якісні послуги у сфері освіти, удосконалення вищої освіти, високопрофесійні фахівці.*

Наталья В. Кулак

Киевский национальный университет технологий и дизайна

ПЕРСПЕКТИВНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В СИСТЕМЕ СОВРЕМЕННЫХ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ

В статье представлен анализ актуальных аспектов развития высшего образования. Предложены пути совершенствования образовательного процесса в высших учебных заведениях

Ключевые слова: *качественные услуги в сфере образования, усовершенствование высшего образования, высокопрофессиональные специалисты.*

Nataliia V. Kulak

Kiev National University of Technology and Design

PERSPECTIVE DIRECTIONS OF DEVELOPMENT IN HIGHER EDUCATION IN THE SYSTEM OF MODERN SOCIAL AND ECONOMIC RELATIONS

Problems of quality of training in the modern higher school are analyzed. As a decision the author suggests to introduce more innovations in educational process.

Keywords: *development of higher education, quality services in education, professional training, higher education.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Якісна освіта є основою для розвитку освітнього закладу в умовах сучасних тенденцій глобального суспільства. Провідна задача знання полягає в поєднанні наукової та освітньої сфер з метою отримання якісних результатів у вигляді корисних винаходів, конкурентоспроможних товарів, подальшого розвитку вітчизняної науки та техніки. На сьогоднішній день чітко прослідковуються тенденції збільшення об'ємів знань за рахунок зменшення їхньої якості. Тому стратегічна мета вітчизняних учбових закладів

модернізуватися до стану багатофункціональної, багаторівневої системи з метою підвищення якості освітніх послуг.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок в розробку питань, пов'язаних із удосконаленням системи вищої школи здійснили: Грищенко І.М., Алексеєнко Т.Ф., Аніщенко В.М., Балл Г.О., Катеринчук О.В., Кремень В.Г. та ін.

Невирішені частини дослідження. Тематика, пов'язана із питаннями удосконалення системи вищої освіти завжди буде вимагати аналізу та досліджень, тому, що освіта та культура це основа особистості людини.

Мета дослідження. Головною метою дослідження є пошук шляхів формування системи надання якісних та затребуваних освітніх послуг.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Сучасні світові тенденції ставлять високі вимоги до якості освіти, що формує задачі за умов виконання яких із стін навчального закладу мають виходити фахівці, спроможні:

- гідно конкурувати на ринку праці;
- здатні мобільно адаптуватися до змін, які відбуваються у державі;
- спроможних стабільно функціонувати під час кризових явищ.

Для поставлених цілей необхідно вірно обрати критерії, які мають відігравати головну роль у формуванні якості навчання, побудувати ефективний навчальний процес, оптимізувати зміст освітніх програм, відповідально комплектувати викладацькі кадри.

Головним чинником існування успішного навчального закладу є фінансова підтримка з боку держави та самостійно зароблені в достатній кількості кошти. В умовах об'єктивно складної політичної та економічної ситуації, яка склалася в Україні, ускладнюються і умови в яких повинен функціонувати учбовий заклад. Розвиток вітчизняної системи вищої освіти на сучасному етапі проходить під впливом ряду об'єктивних факторів:

- здійснення процесів глобалізації та євроінтеграції, що призводить до збільшення кількості студентів, бажаючих навчатися за кордоном;
- несприятлива демографічна ситуація;
- політична криза, що призвела до погіршення економічної ситуації в країні.

В результаті відбувається:

- зменшення державного фінансування закладів освіти;
- скорочення потенціальної кількості абітурієнтів, що призводить до необхідності пошуку шляхів збільшення позабюджетних джерел фінансування учбових закладів;
- актуалізація пошуку інноваційних підходів до системи управління учбовими закладами.

Прогресивні учбові заклади, які претендують на стабільні умови функціонування мають істотно змінити підходи до формування структури підготовки фахівців і освітнього процесу в усіх його аспектах.

За таких умов важливими напрямками розвитку освітнього закладу стають:

- збереження високих стандартів якості освітнього процесу;
- інтеграція освітніх програм у виробництво і соціальну сферу з метою отримання високого рівня освітніх послуг;
- орієнтація наукових досліджень на перспективні економічні та виробничі напрямки розвитку;
- забезпечення матеріальної зацікавленості кадрів;
- утворення функціональних зв'язків із роботодавцями.

Підтримка вище перелічених напрямів діяльності надасть можливість учбовому закладу зберігати конкурентоспроможність та стабільно функціонувати.

Ще одним важливим аспектом, який впливає на освітні процеси, є динамічні зміни попиту на ті чи інші спеціальності.

Проблема зменшення державного замовлення призвела до того, що головними замовниками освітніх послуг виступають бізнес та приватні особи (батьки). Приватні особи формують попит на спеціальності з причин того, що складають в кількості замовників до 85%. Треба зазначити, що формуючи попит приватні особи не володіють розрахунковими механізмами та не можуть кваліфіковано передбачити зміни на ринку праці, що призводить до дисбалансу та необхідності згодом проводити професійну перепідготовку у зв'язку із тим, що відсутня достатня кількість робочих місць з обраної раніше спеціальності. Така ситуація негативно впливає на економіку країни, перенасичуючи ринок праці професіями, які вважаються умовно престижними, тому, що передбачають управлінські повноваження, але відсутні у необхідній кількості, або якість отриманих студентом знань не гарантує отримання такого місця роботи. Пов'язано це із тим, що створення такого продукту як «освітня послуга» не призвело до формування у замовників послуги моделі поведінки «особисто оплачую за навчання, що дорівнює якісно відношусь до навчання». Завданням учбового закладу у подібних ситуаціях є створення зацікавленості студентів за рахунок педагогічної майстерності професорсько-викладацького складу.

Незмінним залишається факт того, що освітня послуга може бути реалізована на ринку тільки в тому випадку, якщо вона буде мати економічний сенс для конкретного споживача цієї послуги, тобто якщо покупець буде впевнений, що, вкладаючи гроші, він зможе мати економічну вигоду після її придбання. Вигода ця може бути, наприклад, пов'язана з підвищенням по службі, скорочення власних витрат при виконанні своєї професійної діяльності.

Таким чином, освітня послуга, з точки зору її ефективності має як мінімум дві сторони: ефективність освітньої послуги в рамках додаткових освітніх програм з позиції інтересів учбового закладу та ефективність освітньої послуги в рамках додаткових освітніх програмі позиції інтересів одержувача послуги. Найімовірніше, що слід говорити і про соціальну ефективність послуги, тому що з боку учбового закладу реалізація послуг додаткової освіти призводить, в тому числі до підвищення доходів викладачів, а з боку споживача послуги призводить до підвищення доходів населення, у разі обрання затребуваної спеціальності [11].

Крім вищезазначеного, дуже важливим, на думку автора є питання формування у майбутніх фахівців особистісних якостей, ціннісних орієнтацій, які відповідають ринковій та соціальній дійсності суспільства, та впливають на замовників освітньої послуги під час обрання учбового закладу для отримання освіти.

До числа таких належать:

- здатність до креативного мислення;
- вміння гнучко реагувати на мінливі умови життя;
- готовність до безперервного навчання та підвищення свої професійних знань.

У зв'язку з вищезазначеним необхідно відмітити, що ціннісний аспект особистості фахівця не менш важливий, ніж чисто професійні пізнання.

Таким чином, є необхідність по-новому будувати процес підготовки професіоналів, тому, що від сучасних працівників вимагаються вміння:

- ефективно діяти у різних умовах та ситуаціях, які виникають під час виконання тих чи інших робочих завдань;
- ефективно планувати;
- аналізувати;
- реалізовувати у рефлексивному режимі власну діяльність.

Сучасне життя пред'являє такі вимоги до всіх прошарків суспільства, тому сучасні вищі навчальні заклади мають створювати свої освітні програми орієнтуючись на тенденції, що вимагають випускати більше високоякісних фахівців прикладних професій, ніж професій гуманітарного циклу, але практика показує, що ці фахівці повинні мати базові знання як з юриспруденції так і з основ підприємницької діяльності, що дає можливість бути не лише найманим робітником, якісно виконувати професійні обов'язки на виробництві, а й мати можливість створити власноруч «власну справу».

Це мають забезпечити нові навчальні програми, збагачені тренінговими системами, розробленими з урахуванням вимог часу, та побудовані на поєднанні професійного прикладного фахового циклу із цільовими курсами з права та основ підприємницької діяльності.

Треба зазначити, що це повинні бути програми, які містять у собі класичні ази вже того, що існує та працює, із новаторськими розробками та досягненнями сучасних наукових розробок в сфері освіти, психології та інших вузькопрофесійних наук в залежності від обраної спеціальності.

Все це повинно міститися у оновлених освітніх програмах, затвердження яких повністю залежить від Міністерства освіти, а не від учбового закладу, що ускладнює оперативність у формуванні основ тих, або інших затребуваних нововведень, тому, на думку автора, необхідним є створення умов за яких учбові заклади отримують більше самостійності у формування змісту освітніх програм та у спрощенні процедури затвердження цих документів.

Крім того, однією з проблем, пов'язаної з впровадженням нових методів і технологій навчання, є співвідношення фундаментальності і прагматичного в змісті навчання. Головним чином, це має відношення до університетської освіти.

Дійсно, очевидним є факт того, що збереження принципу фундаментальності у системі освіти — це гарант високого рівня підготовки фахівців, але учбові заклади сьогодення це суб'єкти ринкової економіки. Ми часто використовуємо замість слів «освіта та навчання» терміни «освітні послуги», а ВНЗ вважається успішним, тоді, коли є спроможним самостійно фінансуватися в питаннях господарської діяльності, та забезпечення високого рівня зарплат. В таких умовах якість освіти залежить від адекватного підходу керівництва навчального закладу до побудови освітнього процесу, яке одночасно повинно реагувати на запити ринку освітніх послуг за-для подальшого успішного існування учбового закладу, що знову ж підводить нас до необхідності отримання учбовими закладами широкої автономії у питаннях складання освітніх програм, тому, що сьогодні цінуються дипломи тих учбових закладів, які поряд з фундаментальними основами знань викладають дисципліни практичної спрямованості, а у подальшому перспектива розвитку є лише у тих навчальних закладах, які будуть випускати фахівців, що забезпечать «змістовну» складову економіки («робочі спеціальності»), та будуть компетентними у питаннях управління, а не навпаки.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Перспективними напрямками розвитку вищої освіти у системі сучасних суспільно-економічних відносин в Україні є такі, що об'єднують практичність та інноваційну діяльність створюють можливість бути актуальним та затребуваним фахівцем на ринку праці, тому перед вітчизняними навчальними закладами постануть наступні задачі:

– створити можливість прогнозувати тенденції ринку розвитку ринку праці з метою задоволення потреб роботодавців, та створення власного авторитету у питаннях надання актуальних освітніх послуг;

– вжити заходи із підвищення рівня мотивації у студентів через професійну майстерність викладацького складу;

- створити умови для залучення, та виховання високоякісних кадрів, які забезпечать надання якісних освітніх послуг;
- забезпечити збереження сучасних стандартів якості вищої освіти
- виходити із законодавчими ініціативами, які можуть оптимізувати підтримку сфери освіти з боку держави.

Література

1. Алексеєнко Т.Ф. Біла книга національної освіти України [Текст] / Т.Ф. Алексеєнко, В.М.Аніщенко, Г.О.Балл [та ін.] ; за ред. акад. В.Г. Кременя ; НАПН України. – К. : Інформ.системи, 2010. — 342 с.
2. Державна національна програма “Освіта” (Україна ХХІ століття) [Текст] // Освіта. — 1993. – №44–46. – 62 с.
3. Катеринчук О.В. Модернізація системи освіти [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://intkonf.org/katerinchuk-ovmodernizatsiya-sistemi-osviti/>. — Назва з екрану.
4. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. [Текст] / В.Г. Кремень. — К. : Грамота, 2007. – 576 с.
5. Левовицький Т. Професійна підготовка і праця вчителів : наукове видання [Текст] / Т. Левовицький ; переклад з польськ. А.Івашко. — М. : Вид-во «Рената», 2011. – 119 с.
6. Огнев'юк В.О. Філософія освіти в структурі наукових досліджень феномену освіти [Текст] / В.О.Огнев'юк // Шлях освіти. — 2009. — №4. — С. 2-6.
7. Грищенко І.М. Професійна освіта в системі економічних досліджень [Текст] : монографія / І.М. Грищенко. – К. : Грамота, 2014. – 384 с.
8. Грищенко І. М. Освіта та професійна підготовка фахівців у світлі євроінтеграційних процесів [Текст] / І. М. Грищенко // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 7.
9. Рівний доступ до якісної освіти (звіт за перший етап). «Програма підтримки вироблення стратегії реформування освіти» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.irf.ua/files/ukr/programs_edu_ep_329_ua_eaqefv.doc. — Назва з екрану.
10. Lewowicki Tadeusz. Problemy kształcenia i pracy nauczycieli Instytut Technologii Eksploatacji. — Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa. — Radom, 2007. — 148 s.
11. Огнев'юк В.О. Освітологія – науковий напрям інтегрованого дослідження сфери освіти [Текст] / В.О. Огнев'юк , С.О. Сисоєва // Рідна школа. — 2012. — № 4-5. — С.44.
12. Крохмаль Л. А., Старкова Е.И. Организационные инновации в развитии модели «LAND-GRAND» в условиях коммерциализации аграрных вузов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://cyberleninka.ru/article/n/organizatsionnye-innovatsii-v-razvitii-modeli-land-grant-v-usloviyah-kommertsializatsii-agrarnyh-vuzov>. — Назва з екрану.